

ÇEK KANUNUNDA SON DURUM

Hazırlayan : Mustafa DÖNMEZ
Avukat - Yeminli Mali Müşavir - KGK ÜYESİ

5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu hükümleri özel kanunlar içinde uygulanır kılınmış ve 01.01.2009 tarihine kadar gerekli uyum yasalarının çıkarılması şart koşulmuştu.

Birçok özel kanunla ilgili uyum yasası çıkmasına rağmen bu tarih itibarı ile çek ile ilgili uyum yasası çıkmamış ve 3167 sayılı yasa TCK'ya uyumlu hale getirilmediği için uygulanabilirliğini yitirmiş durumda idi.

Ancak uygulanamaz durumda olan bir yasanın özellikle ceza maddeleri bu tarihten sonrada uygulanmaya devam edildi ve 3167 sayılı yasaya göre mahkûmiyet kararları, yeni soruşturma, kovuşturma ve infaz uygulamaları 2009 yılı boyunca devam etti.

Hukuken uygulanması mümkün olmayan bir yasa ile birçok insan borcu yüzünden hapis yatmaya ya da adliyelerde yargılanmaya devam etti.

Bu sebeple karşılıksız çek davaları yüzünden yığılan davalar daha önemli sosyal sorunların çözümü noktasında karşılıksız çek suçları konusu Türk yargı sisteminde büyük bir itibar ve

güven kaybına uğradı.

Bu şekildeki yargıdaki yığılmalar ve sorunların çözümü adına 3167 sayılı yasayı yeni TCK'ya uyumlu hale getirmek amacıyla 5941 sayılı yasa yaklaşık 1 yıllık bir gecikme ile 21.12.2009 tarihinde kabul edilerek resmi gazetede yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girdi.

Yeni yasa, 3167'den daha ağır ceza hükümleri içerirken, beraberinde sanık hakkında lehine uygulanabilir birçok hüküm de getirdi.

Özellikle sanığa verilen taahhüt hakkı ile soruşturma, kovuşturma ve infazın en geç 2 yıllığına durdurulması kararı, mahkemeleri ve infaz savcılıklarını devam eden dosyalarda durdurma kararı almaya mecbur etti.

Yargıtay ilgili ceza dairesinde bu duruma atıfta bulunarak eski kanunla yapılmış tüm yargılamaları, sanık lehine olan hususları tekrar araştırması adına bozma kararı ile esas mahkemesine geri göndermeye başladı.

Halen Yüksek Yargıtay, ilgili ceza dairelerinde karşılıksız çek vermekten karara bağlanmış yaklaşık 200 bin ceza davası dosyası bozularak esas mahkemelerine geri gönderilmeyi bekliyor.

Tüm bu gelişmelere paralel olarak 2008 yılı sonunda başlayan ekonomik kriz, 2009 yılı içerisinde 1.9 milyon çekin karşılıksız çıkmasına sebebiyet vererek rekor bir artışla Türk hukuk sisteminin iyiden iyiye tıkanmasına sebebiyet verdi.

2007, 2008 ve 2009 yılından gelen birçok karşılıksız çekten dolayı yürüyen ceza davalarında çek borçlusunun mahkemeye veya savcılığa verdiği taahhütler nedeniyle durduruldu.

Ancak bu tarihe soruşturması bile yetişmeyen binlerce eski çek, yeni davaların açılmasına sebebiyet vererek mahkemeleri yeniden tıkadı.

Önceleri asliye ceza mahkemelerinin görev alanına giren 'karşılıksız çek keşide edenlerin ceza davaları, sonradan çıkan kanunla görevli mahkeme, sulh ceza mahkemeleri olarak belirlenmesiyle, bu davaların takip ve işleyişi sulh ceza mahkemelerine kaydı ve bu mahkemelerinin işleyişinde de yığılmalara ve tıkanmalara neden oldu.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü 2010 Yılı Verilerine göre 405.704 olan çek davası sayısı, daha önceden durdurulan ancak taahhütten geri şikayette dönen davalarla 1 milyona doğru gider hale geldi.

Karşılıksız çek keşide edenlerden dolayı ceza mahkemelerinde devam eden davalar, yeni şikayetler, taahhütten geri dönenler ve Yargıtay'dan dönenler bir araya gelince tıkanan yargı sistemini tekrar açmak ve geneli itibari ile daha hızlı işler hale getirmek adına bazı düzenlemelerin yapılması acilen gerekli bir hal aldı.

Adalet Bakanlığı'nın yargıda 2.reform paketi adı altında tıkanmaları gidermek ve yargı sürecini hızlandırma amacı ile başlattığı çalışmalar sonucunda ortaya çıkan yeni çek kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun taslak çalışması yaptı ve anılan taslak 2012 yılında kanunlaşmıştır.

Son haliyle çek kanunu aşağıdaki gibidir.

Bu yeni düzenleme ile karşılıksız çek vermeye sebep olma suçunu ortadan kaldıran çalışma çok ama çok önemli fakat geç kalınmış başka bir yaptırımı da beraberinde getiriyor.

Yeni yasa karşılıksız çekler mahkemeleri meşgul etmeyecek ancak hamilin talepte bulunması durumunda savcılık merkez bankasına yazı yazarak karşılıksız çek verene derhal çek kullanma yasağı getirmektedir.

Bu yeni uygulama pratikte çok daha etkili olabilir.

Hızlı bir şekilde karşılıksız çek vereni çek kullanmaktan men edecek bu uygulama ile hem piyasa korunabilir, hem de zamanında hukuki tedbir alınabilir.

ÇEK KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN

Kanun No. 6273 Kabul Tarihi: 31/1/2012

MADDE 1- 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun ikinci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "adli sicil" ibaresi "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası" şeklinde değiştirilmiş ve aynı maddenin yedinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

"d) Çekin basıldığı tarih,"

MADDE 2- 5941 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "altıyüz" ibareleri "bin" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "şikâyette" ibaresi "talepte" şeklinde değiştirilmiş, maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"(9) Çekin, üzerinde yazılı baskı tarihinden itibaren beş yıl içinde ibraz edilmemesi hâlinde, muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğu sona erer."

MADDE 3- 5941 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin başlığı "Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı" şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan "hukukî ve cezaî sorumluluk" ibaresi

“hukukî sorumluluk ile idarî yaptırım sorumluluğu” şeklinde, birinci ve onuncu fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; ikinci, dördüncü, dokuzuncu ve onbirinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

“(1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılması hâlinde, altı ay içinde hamilin talepte bulunması üzerine, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi hakkında, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da çek hesabı sahibinin yahut talepte bulunanın yerleşim yeri Cumhuriyet savcısı tarafından, her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir. Bu fıkra hükmüne göre çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksızdır işlemine tabi tutulan çekin düzenlenmesi suretiyle dolandırıcılık, belgede sahtecilik veya başka bir suçun işlenmesi hâlinde de verilir.”

“(10) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı yapılacak başvuru ve itirazlar hakkında, 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununun kanun yoluna ilişkin hükümleri uygulanır. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı yapılan başvurunun kabulü hâlinde, bu kararlar ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir.”

MADDE 4- 5941 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması

MADDE 6- (1) Karşılıksız kalan çek bedelinin, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödenmesi hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı Cumhuriyet savcısı tarafından kaldırılır. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

(2) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının verildiği yer Cumhuriyet başsavcılığına başvurularak talebin geri alınması hâlinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin kayıt, kaydın girildiği tarihten itibaren her hâlde on yıl geçmesiyle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından resen silinir ve bu işlem ilân olunur.”

MADDE 5- 5941 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin dokuzuncu fıkrasında yer alan “bir yıla kadar hapis” ibaresi “Cumhuriyet savcısı tarafından üçyüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idarî para” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 6- 5941 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 3- (1) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bu maddenin yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde 2 nci maddeye göre yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar.

(2) Bankalar, 31/12/2012 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.

(3) Bu Kanunun bu maddenin yayımı tarihinden önce yürürlükte bulunan hükümleri ile mülga 3167 sayılı Kanun hükümleri gereğince düzenlenmiş olan eski çeklerin hukukî geçerliliği devam eder.

(4) Bankaların müşterilerine verdikleri eski çek defterleriyle ilgili olarak, muhatap bankanın 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasına göre ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğu 30/6/2018 tarihinde sona erer.

(5) 31/12/2017 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.

(6) Bu maddenin yayımı tarihinden önce verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarına ilişkin kayıtlar, 6 ncı maddede düzenlenen yasağın kaldırılmasına ilişkin şartlar oluşuncaya kadar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında tutulmaya devam olunur.

(7) Bu Kanun hükümlerine göre suç karşılığı uygulanan yaptırım, idarî yaptırıma dönüştürülen fiiller nedeniyle,

a) Soruşturma evresinde bulunan dosyalar hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı'nca,

b) Kovuşturma evresinde bulunan dosyalar hakkında mahkemece,

idarî yaptırım karar verilir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bulunan dosyalar hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca, Yargıtayın ilgili dairesinde bulunan dosyalar hakkında ise ilgili dairece, bu Kanuna göre işlem yapılmak üzere dava dosyası hükmü veren mahkemeye gönderilir ve bu mahkeme tarafından duruşma yapılmaksızın karar verilir."

MADDE 7- 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 726 ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan "altı ay" ibareleri "üç yıl" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 814 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan "altı ay" ibareleri "üç yıl" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 9- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Ancak piyasada güven tesisi ve ekonominin sağlıklı işleyişi adına bu düzenleme de yeterli ve etkili olmamıştır. Hatta bize göre suç ve ceza kriteri noktasında ceza hukukunun temel esprisi de zedelenmiştir.

T.C.K.da DOLANDIRICILIK MADDE 157.-(1) Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir.(Asliye Ceza) **ŞEKLİNDE HÜKMÜNÜ BULMUŞTUR.**

Madde, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatarak başkalarının zararına yarar elde etmeyi suç olarak düzenlemiştir. Burada zarar aldatılan kişi veya üçüncü bir şahsa ait olabilir, yarar da failin kendisine veya başkasının lehine olabilir. Suçun oluşması için fiilin ustaca yalanlarla, eski kanunda 765 sayılı TCK'n unda olduğu gibi "Hile ve Desise" ile işlenmiş olması gerekmektedir. Eski kanundaki "Hile ve Desise" kavramının yerine yeni kanunda "Hileli Davranışlar" almıştır.

Burada suç ve ceza noktasında çekin bu özel halini incelediğimizde burada çek tanımına yer verdiğimizde çek "... mevsuf bir ödeme aracıdır..." Yani çek karşılığı bankada mevcut olan bir parayı temsil eden kağıttir.

O halde karşılığı olmayan kağıdı karşılığı varmış gibi göstererek ve arkasına da banka tarafından basılmış itibar belgesi banka kağıdı olan çek yaprağıyla muhatabını zarara uğratan kişi dolandırıcı olarak görülmez ise dolandırıcılık ile ilgili bu genel hukuk karşısında işin içine banka da katılmak suretiyle muhatabına zarar veren kişinin dolandırıcılık nitelenmesine muhatap olmaması haksızlık olmaz mı?

Kanun önünde eşitlik ilkesi noktasında daha nitelikli zarara uğratma durumunun hüriyeti bağlayıcı cezasının bulunmaması adaleti zedelemeyebilir mi?

İşin teorisinde bulunanların, kanun hazırlayıcılarının bu noktalara kafa yorulması gerekmektedir.

Çek konusunda ortada öncesinde çek yaprağını veren banka vardır, bir de çeki düzenleyen ve piyasaya sunan vardır.

Örneğin kara yolları trafik kanunda araç işlet sorumluluğu nazara alındığında sırf trafik sicilinden ötürü araç sahibi mağduriyetten müteselsil sorumlu kılınmaktadır.

Ancak çek veren bankaların ise müşterisine verdikleri çekten dolayı ticari hayatta yaşanan mağduriyette ise önemli bir sorumluluğu söz konusu olmamaktadır.

Çeki bir banka müşterisine veriyor ise o kişinin muteber tacir olduğuna referans oluyor demektir.

Ama bankanın müşterisine verdiği çek ile piyasa mağdur olan tüccar mağduriyet noktasında çeki veren bankaya karşılıksız çek keşide eden kimdir diye bilgi almaya ve sormaya dahi yetkisi bulunmamaktadır.

Hiçbir sınır, koşul ve çerçeve konulmadan bankanın müşterisine çek vermesi, ancak, iş sorumluluk noktasına geldiğinde taşın altında elinin olmaması, karşılıksız çıkan çekler noktasında bankanın önemli bir ayıp ve kusurudur. Bankanın hiçbir sorumluluğu olmadan sadece yaprak başı cüzi bir ödeme

teminatı ile kendi logosu ile piyasaya çek yaprağı vermesi sorunun önemli unsurlarından biridir.

İşte bu noktada köklü yasal düzenlemeye ihtiyaç söz konusudur.

Çek işleyişi itibarlandırılmak isteniyor ise çek yaprağında sigorta sistemi güçlendirilmelidir.

Çek yaprağı ekonominin işleyişinde makul sayılacak limit ile güvence vermeli ve teminata bağlanmalıdır. Her önüne gelene çek yaprağı teslim edilmemelidir.

Banka çek yaprağı tesliminde özen gösterme yükünü ihmal etmiş ise, bankanın da müteselsil sorumluluğu sağlanmalıdır.

Karşılıksız çıkan çek yaprağında çek yaprağını karşılıksız düzenleyen müşterisine veren bankanın da makul limitle sorumluluğu güçlendirilmelidir.

Karşılıksız çek suçlarında saha ceza hukuku açısından başıboş bırakılmamalı, en azından belli meblağlarda ve kademeli olarak hürriyeti bağlayıcı ceza hukuku içinde yaptırım da olmalıdır.

Son çıkan 6273 sayılı yasa ile gelen düzenlemelere göre bugün için uygulama ve karşılıksız çıkan çekin hukuki durumu ve sonuçları incelendiğinde, genel hüküm ile ihdas olunan dolandırıcılık eyleminden kaynaklanan koruma hükmü, dolandırıcılığın özel hali olan karşılıksız çek kullanıcı lehine özel hüküm ile ortadan kaldırılmış ve böylece ceza hukukunun genel hükmü karşılıksız çek keşide edenler açısından işlemez hale gelmiştir.

Hali hazırda yürürlükte olan çek yasasına göre ;

Merkez Bankası'nın 'Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'i Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

25 Ocak 2013 tarihinden itibaren geçerli olacak tebliğe göre, muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için karşılığının hiç bulunmaması halinde, çek bedeli bin 45 lira veya üzerinde ise bin 45 lirasını, çek bedeli bin 45 liranın altında ise çek bedelini ödemektedir.

Banka, karşılığının kısmen bulunması halinde, çek bedeli bin 45 lira veya altında ise çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığı bin 45 liraya tamamlayacak miktar, çek bedeli bin 45 liranın üzerinde ise çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığa ilave olarak bin 45 lirasını ödemekle yükümlü olmaktadır.

Öte yandan tebliğden önce yayımlanan tebliğlere göre bastırılan çeklerden bir başka deyişle eski çeklerden ötürü muhatap banka, süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için 615 liraya kadar ve kısmen karşılığının bulunması halinde ise bu miktarı her çek yaprağı için 615 liraya tamamlayacak biçimde ödeme yapmaktadır. (Eski düzenlemede söz konusu tutar, 600 lira olarak uygulamada söz konusu idi.

Şimdi piyasada çek ile ticaret yapan tacirin çeki karşılıksız çıkınca, çek bedelini tahsil edemeyen çek mağduru tacir önce çeki keşide eden kişi bilgilerine ulaşmakta sorun yaşamaktadır.

Çek ciro görmüş ise ciranta bilgilerine ulaşmakta sorun yaşamaktadır. Çeki düzenleyen muhatap gerçek kişi ise, icra açsa dahi çeki kesen kişinin evine haciz gidilmesi noktasında uygulama ve haciz işlemi İcra İflas kanundaki değişiklikler, 3.cü yargı paketi ile gelen son yasal düzenlemelerle zorlaşmıştır. Karşılıksız çek keşide edildiğinde çek mağdurları çek takip ve tahsilinde güçlük yaşamaktadır.

Çeki düzenleyen şirkette ise iş daha vahimdir. Şirketin içi boş ise çek bedelini yasal koşulları sağlayarak şüpheli alacak yazmaktan başka yapacağı hiçbir durum yoktur.

Bu nedenle çekin mevsuf bir ödeme aracı olduğu gözetilerek ticaretin işleyişinde önemli bir enstrüman ve ekonominin işleyişinde araç olan, çekin yasal çerçeve durumu konusunun ticari hayatta güven verecek bir işleyişinin sağlanması adına kanun koyucunun yukarıda arz ve izah ettiğimiz çerçevede esaslı bir düzenleme yapması gerektiğini düşünüyorum.

